

Janša in muhe na odru celjskega teatra

Jean-Paul Sartre:
Muhe, SLG Celje, premiera
17. februarja 2012

ZDENKO KODRIČ

Tečno brenčanje muh, smeti, voda, kri, studenec, rjuhe, skulptura glave in velikanska slika Janeza Janše so reči, ki močno zaznamujejo gledališko igro Muhe. Od minulega petka jo uprizarjajo v SLG Celje. Igra je leta 1943 napisal francoski filozof in dramatik **Jean-Paul Sartre**, v Celju je doživela slovensko krstno uprizoritev. Režiser in dramaturg **Janez Pipan** ji je dodal še Sartrovo pesem in odlomek iz romana Clerambault, ki ga je napisal **Romain Rolland**. Sartrova aktivistično politična drama je umeščena v grško mitologijo ali natančneje v Evripidovega Oresta; v zločin, ki ga storita Klitajmnestra in Ajgist v boju za Agamemnonov prestol.

V zapuščeno mesto Argos, ki je polno muh in nesnage, prideta tujec Orest in njegov vodnik. Ko spoznata mesto in njegove prebivalce, ko se srečata z bogom Jupitrom/Zevsom in Elektro, se odpre polje politične agitacije, samospraševanja o človekovi osebni in občni odgovornosti ter svobodi v času in prostoru. Orestov prihod v mesto Argos ni zgolj potrditev radovednosti, marveč razkritje zločina, ki je se je zgodil zaradi mahinacij, grabežljivosti in pohlepa. Razkritje zločina vodi v maščevanje. Zahteva ga Orestova sestra Elektra. Ampak zahteva deluje kot potuha za izvedbo zločina. Orest jo zazna kot kritiko družbe. (In Pipan tudi.) Zahteva po spremembi se zaostri do skrajnosti. Orestova mladostna objestnost se zapelje v totalno

agresivnost. Elektra je katalizatorica bratovega apetita po zločinu, Elektra je cilj Orestove svobode. Bratova svoboda je "človekovo življenje onkraj obupa". Ko Pipan išče gledališka sredstva in dramaturgijo za predstavitve Orestovih in Elektrinih stanj, je neizprosno aktualen: boga Jupitra/Zevsa postavlja kot bistrega televizijskega šovmena, erinije so kmečke avše, prebivalci mesta Argos pa zahojeni in nesposobni vaški pijančki, duhovnik je tip, ki mu je nadškofija ukradla še zadnjo delnico, in stražarja sta varuha parlamenta in vojaka častne čete ob spomeniku osamosvojitelj. Pipan gre s svojo neposrednostjo še dlje: ko erinije zapojejo pesem Prihaja temna noč, se na odrskem horizontu pojavi velikanska slika aktualnega predsednika vlade Janeza Janše, ki spominja na kičasto sliko severno korejskega vladarja Kima Il - sunga!?

Pipan kljub aktualnim posegom sledi Sartrovemu tekstu: Orest v Argos pride kot tujec, ki šele v mestu izve za umor svojega očeta. In Orest, ki opazuje nesrečnike v mestu, se za umor matere in očima odloči zato, da reši ljudi trpinčenega mesta. Spopade se z tudi z božanstvom, z bogom Jupitrom, ki je prelomen lik v Sartrovi igri. Jupiter je več kot odrešenik. Z njegovo pomočjo spozna, da je sprava z zločinci "znamenje nesvobode in odvisnosti". Pipan je ves čas na tej sledi. Orestova izkušnja je tudi Pipanova izkušnja. Ta trditev je evidentna od začetka do konca predstave. V igri ni prostora za relativizacijo odgovornosti. Ni časa za rokovanje s politično katastrofo, ki jo lahko povzroči napačna odločitev. V hiperprodukciji odrskih informacij se sicer tu in tam zgodi, da gledalec igri ne more povsem zbrano slediti.

Ampak to ni bistvena pomanjkljivost Pipanovih Muh, obstaja nekaj drugega, nemara zelo pozitivnega: občutek demonstracije lastnega srda nad aktualno slovensko politiko in oblastjo. Gledamo protestno zborovanje proti sebičnosti, občutimo moralni potres, slišimo artikulirano politično govorico in vidimo Evropo, ki jo napada mrčes. Pipanova interpretacija Sartra je originalna (le tu in tam preveč neposredna in sugestivna). To je igra, ki jo je treba videti - predvsem pa poslušati.

In igralci v tej na pol hudičevi in še zmeraj aktualni politični igri? Na sceni je skoraj celoten ansambel celjskega gledališča. Igranje je na visoki ravni, razpok v njem ni; je usklajena, natančna, nabita s čustvi in jezo, neusmiljena in kritična na vseh ravneh. Oresta igra **Blaž Setnikar**. Igralčeva prezenca je najprej ignorantska, pišemvuhovska, pozneje razdiralna, zločinska, fanatična, radikalna. Orestovo sestro Elektro igra **Pia Zemljič**. Ves čas uporniška, rockerska in zajedljiva, ljubeča in nesrečna. **Renato Jenček** je bog Jupiter/Zevs. Prvak celjskega gledališča igra v svojem značilnem slogu: je rezonerski in šovmekerski božji razuzdanec. Odlična sta **Lučka Počkaj** (Klitajmnestra) in **Rastko Krošl** (Ajgist): ona na pol pijana lajdra, on preračunljiv povzpetnik brez možgan v glavi. Imenitne vloge sestavijo še **Igor Žužek** (Vzgojitelj), **Damjan M. Trbovc** (Duhovnik), **Branko Završan** (Zapredek in Metulj) in **Zvone Agrež** (Bebec). Scenograf je **Marko Japelj**, kostumograf **Leo Kulaš**, avtorja izvrstne glasbe sta **Mitja Vrhovnik Smrekar** in **Damir Avdič**, oblikovalec luči je **Andrej Hajdinjak**. Muhe (Les mouches) je prevedla **Draga Ahačič**.

Utrinek s predstave Muhe